

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

“Emina”: Tekst i kontekst pjesme

Marko Vešovi?

Pjesmi ću pristupiti iz jezičkog ugla. Ako dovoljno sabrano naperimo sluh, odmah ćujemo jezičku aritmiju, to jest, smjenjivanje dva glasa međusobno oprecna, koji se sudaraju. U prvoj strofi, jezik je umiven, poetičan, s dozom svečanosti: jedna uravnotežena recenica proteže se kroz četiri stiha, sa turcizmima stavljenim u rime, to jest na povlastena mjesta u strofi, što čini osjetnijim njihovo prisustvo u pjesmi, čime se podvlaci njihov smisao, i onaj skrivi i onaj izriciti: boravak u “hamamu” čini čovjeka erotski osjetljivijim i ranjivijim (sjetimo se Bore Stankovića i njegovih hamama prelišenih moćnom erotikom); “imam” je institucija koja, precutno, stoji na putu ostvarenja pjesnikove ljubavne čeznje, neka vrsta nevidljivog zida između pjesnika i djevojke i “jasmin”, i njegov miris, prirodno idu uz ljubavna čeznuta, ali i uz opjevanu junakinju.

Emina je prvi put objavljena u časopisu Kolo 1902., a šest godina kasnije pjesnik ju je, izmijenjenu, unio u knjigu Pjesme. U konačnoj verziji, pjesma je ispala ne samo sažetija i neuporedivo bolja – izbaceni su zaista slabi i očigledno suvisni stihovi nego o kudikamo finije izradjena, jer preinake, unesene u stihove koji su ostali u pjesmi, svjedoče o porastu majstorstva u rukovanju pjesničkim instrumentima, ali i o mnogo izostrenijoj svijesti šta se pjesmom želi postići.

Recimo: u prvoj verziji pjesma nije izdijeljena na strofe, ali ovaj, na izgled bezazlen, detalj uopšte nije bez važnosti, jer se na suprotstavljanju prve i druge strofe, koje su kazane različitim glasovima, odmah otkriva, takoreći razgoljuje tvoracko načelo, koje nosi pjesmu: sudar dva suprotna načina govora o istom.

Pjesnikove izmjene u prvoj strofi procistile su jezik, uravnotežile ga, pojačale svečanu dikciju, jednom riječju, povećana je doza poetičnosti u njemu; stoga je i “amam” postao “hamam”, čime je uklonjen govorni prizvuk, a i pjesnik se valjda sjetio da pjesmu ne kazuje lično on. Pravoslavac, u čijem govoru ne postoji “h”, nego musliman, koji je pjesnikova maska, u jeitsovskom smislu te riječi. Nadalje, “imam” je u prvoj verziji imao vlastito ime “Abdul”, da bi u konačnoj verziji postao “stari” – izmjena koja jednim udarcem ubija dvije muve: uklonjen je realistički prizvuk, koji vlastito ime unosi u pjesmu, što je snizavalo pjesničku dikciju, ugrožavalo njenu svečanost, a osim toga, pridjev “stari” pojačava imamov autoritet, čime i prepreka, što stoji na putu ostvarenja pjesnikove čeznje, biva tvrdja, da tako kažem.

Slika baste, u verziji iz 1902. ispala je toliko pretrpana da se djevojka, koja je srediste svega, naprosto nije vidjela: u naknadnoj doradi, pjesnik je izbacio i “bastu sto mirise igda”, a to

priznajem da ne znam sta znaci, i “bulbulpjesmu” koja “ne prestaje nigda”, i “prskanje sedrvana”, preostao je samo “hlad jasmina”, kao jedini okvir za djevojku, poetski krajnje pogodjen, jer smo vec upozorili na pjesmu u kojoj se sva mahala razmirise na jasmin kad njome prodje Emina. Dakle, rekviziti iz sevdalinke posudjeni, u konacnoj verziji su svedeni na mjeru koja ne ugrozava pjesmu: u prvobitnom obliku pocetak pjesme je bio obican knjizevni pastis, jer je mnogo raskosnije bilo sevdalijsko ruho u koje je zaodjenuta pjesnicka emocija. Udaljujuci se, naknadnim intervencijama od sevdalinke, pjesnik je Emini dao potrebnu knjizevnu samostalnost koju isprva nije imala.

Most 102/xxiv, 1998.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.